

ابوالفضل ندامانی

اشکال اقتصادی*

در رابطه با گذران ایّام فراغت

منظور از ایام فراغت چیست؟

اگر اوقات زندگی را به بخشهایی تقسیم کنیم و ملاک این تقسیم اشتغال انسان به مسائل گوناگون باشد می‌توانیم جایی برای ایّام فراغت در زندگی بیابیم چون انسان قادر نیست مدام به کار مشغول باشد و توانایی محدود او اجازه چنین کاری را نمی‌دهد، بناچار برای تجدید قوا، استراحت و تفریح که جزء هدفهای ایّام فراغت می‌توان از آنها یاد کرد باید وقتی را انتخاب کند. در گذشته فراغت را به ایّام بعد از کار اطلاق می‌کردند و امروز هم همه اوقات تفریحی را شامل می‌شود. در ادبیات فارسی لغت تفریح به معنی طلب فرح و شادی و رفع خستگی است قسمتی از اوقات بیکاری صرف تجدید نیرو می‌شود و قسمتی برای شکوفان کردن شخصیت از راه کارهای هنری و ذوقی مصروف می‌گردد ساعات کار منهای مجموع ساعات بیداری

* مقاله حاضر با مراجعه به مؤسسات اجتماعی در تهران مانند: وزارت فرهنگ و هنر، اداره کل کتابخانه‌ها، اداره کل نمایشات و نیز رساله‌ها و گزارشهای آن مؤسسات فراهم آمده است.

مساوی ساعات فراغت نیست ساعات فراغت شامل مواقعی می شود که تکالیف: کار و شغل خانوادگی نباشد. دانشمندان شوروی در نتیجه تحقیقات خود بخشهای زیر را در اوقات زندگی نام برده اند:

۱ - زمانی که صرف کارهای روزانه می شود. (شغل و حرفه)

۲ - وقتی که صرف خرید و نگهداری بچه می گردد.

۳ - وقتی که صرف تغذیه و بهداشت می شود.

۴ - هنگام فراغت.

گاهی به این تقسیم بندی ما را به این نکته راهنمایی می کند که تقسیم اوقات به بخشهای گوناگون وابستگی تام به سن، سیستم اقتصادی - اجتماعی و چگونگی نقش افراد در زندگی دارد. بطور مثال در جامعه ای که حرفه و شغل خارج از منزل اختصاص به مردان دارد زنان از این کار معاف هستند بنابراین تقسیم بندی اوقات زندگی آنان باید بنحو دیگری صورت گیرد. ولی با توجه به اصل اشتراک مساعی افراد در زندگی اجتماعی و تساوی حقوق اعم از زن و مرد ما را بر آن می دارد که از استثنا چشم پوشیم اشاره به این نکته ضروری است که وضع و نقش اقتصادی افراد در جامعه زیربنای همه وظایفی است که فرد باید در جامعه به عهده بگیرد. که چگونگی اوقات اشتغال و کار از طرفی و فراغت فرد از طرف دیگر نیز وابسته به نقش اقتصادی است. در تشریح فرماسیونهای اقتصادی که وضع تعیین کننده از نظر زمان کار و فراغت افراد دارد به این مسأله توجه بیشتر خواهد شد. تقسیم لوفوبر از ایام زندگی به قرار زیر است: ۱ - اوقات اداری ۲ - وقت اضطرار ۳ - اوقات آزاد و فراغت.

این تقسیم بندی ساده تر بنظر می رسد. از مجموع مطالعات می توان اوقات زندگی را با شرایط خاص شهری به شرح زیر انجام داد و همواره

باید دانست که این تقسیم‌بندی وضع خاص اجتماعی و اقتصادی را منعکس می‌سازد. و افرادی را دربر می‌گیرد که در آن سیستم اقتصادی، اجتماعی نقش فعالی دارند:

۱ - ایام کار اجتماعی خارج از خانواده.

۲ - ایام کار خانوادگی که جنبه تغذیه و بهداشتی دارند.

۳ - ایام فراغت.

در این تقسیم‌بندی بجای اوقات اداری، کار اجتماعی گنجانده شده است تا در توضیح آن بتوان افرادی را که خارج از کادر اداری نقش اجتماعی دارند گنجانند.

۱ - ایام کار اجتماعی: در این ایام فرد در روستا نقش اجتماعی خود را از راه تولید انجام می‌دهد در شهر فرد در اداره، در مدرسه، در کارگاه همین نقش را ایفا میکند.

۲ - نقشهای خانوادگی: این نقشها وسیع است گاهی برای تهیه مسکن زمانی برای حفظ بهداشت و نیز برای تغذیه ممکن است مصرف شود. نگهداری بچه، خرید منزل و سایر کارها را می‌توان در این قسمت قرارداد. مشخصات ایام فراغت در زمان ما آنست که در گذشته اوقات فراغت خاص طبقه مرفه و ثروتمند بود. امروز هم اگرچه این ایام و استفاده صحیح از آن عمومی نگردیده است و لکن هر قدر طبقه بهره‌کش به تحلیل می‌رود و سیستم اقتصادی و تولید و زندگی اجتماعی جنبه انسانی به خود می‌گیرد فراغت توسعه می‌یابد و شامل اکثریت افراد می‌گردد. اما پی بردن به اینکه ایام فراغت باید در اختیار همه باشد از مشخصات زمان ما است از روزی که اولین اقدام برای تقلیل ساعات کار انجام گردید (اول ماه مه) طبقه اکثریت آمادگی خود را برای بهبود شرایط کار و کوشش در این راه اعلام داشت.

این کار با ماشین و دخالت آن در تولید آغاز گردید می‌توان گفت ماشین بزرگترین خدمت را چه در جهت تأمین رفاهیت زندگی چه از نظر وحدت یافتن يك طبقه اجتماعی که شامل اکثریت است انجام داد. اجتماع طبقه کارگر و فزونی تولید و خارج کردن تولید از صورت وطنی اینها همه رویدادهایی است که ماشین بدنبال آورد. و بتدریج: «از هر کس باندازه استعدادش و به هر کس باندازه کارش» جهانگیر شد و این نسبت مگر به رونق و برکت وجود ماشین که برای صاحبان انحصاری آن بدفرجام بوده است. دیگر از مشخصات ایام فراغت در زمان ما آنست که وسائل ارتباط جمعی و ماشینی در اختیار این زمان قرار گرفته است. سخن کوتاه: امروز ایام فراغت بطور ذاتی دارای ارزش شده است.

شکلهای اقتصادی و ارتباط آن با ایام فراغت:

برای مطالعه چگونگی ایام فراغت مردم ایران باید به تاریخ گذشته این ملت دقیق شد چه از طرفی فرمایشیونهای اقتصادی تأثیر بسزائی در پدیده‌های اجتماعی دارد و از جهت دیگر اشکال تولید نه تنها گذشته و رویدادهای مربوط به آنرا در بر می‌گیرد بلکه حال و آینده هم تا حدودی از آن سرچشمه می‌گیرد.

فرمایشیونهای اقتصادی: شکلهای تولید را به پنج دوره تقسیم می‌کنند.

- ۱ - کمون اولیه ، ۲ - بردگی ، ۳ - سرواژ یا فئودالیسم ، ۴ - سرمایه‌داری ، ۵ - سوسیالیسم .

دقت در خصوصیات فئودالیسم و مقایسه آن با سیستم اقتصادی ایران باستان ما را به این نتیجه می‌رساند که وقتی از ایران باستان سخن

می‌گوئیم باید خصوصیات فتودالیم را آنچه مربوط به آن دوران است در نظر مجسم سازیم. در سیستم فتودالیم، فتودال سر نوشت اکثریت را بهمهده دارد و به عبارت دقیق و علمی جامعه فلاحی ایران دارای خصوصیات زیر است:

واحد تولید خاواده و وسیله تولید زمین و روش تولید ابتدائی و کم تغییر است، تحرك مکانی بسیار کم و تحرك افقی بسیار اندک و تحرك عمودی ناممکن می‌باشد. طبقات اجتماعی بسته و قوانین اجتماعی عرفی کم دامنه، پرتبعیض کم تغییر و حکومت محلی، مردوئی و خودکامه است. نتیجه این که يك انکاره (الگو) نظام اجتماعی ایستا بوجود می‌آید.

مطالعه درباره نظام اقتصادی و ارتباط آن بپدیده‌های اجتماعی من جمله چگونگی گذراندن ایام فراغت بدان جهت است که هر نظام اقتصادی طبقه یا طبقات خاصی را پدید می‌آورد و زندگانی هر طبقه ارتباط تام با چگونگی روابط تولیدی جامعه دارد. مشابهت زندگی اعضای يك طبقه سبب می‌شوند که ادراکات و عواطف و خواستهای گمابیش مشابهی در آنان پدید آیند و منجر به سنتها یا فرهنگ‌های عمومی شوند.

برای این که روشن شود چه نوع سیستم اجتماعی در ایران قدیم وجود داشته و وضع زندگانی عموم چگونه بوده است این مطالب را ذکر می‌کنیم.

از آغاز تشکیل حکومت در ایران يك نفر از رؤسای قوم بر دیگران تسلط یافت و دولت پادشاهی تاسیس کرد و در نتیجه قوای مملکت و امور کشور متمرکز شد و موجبات بسط قدرت فراهم آمد و شاهنشاهی عظیمی تاسیس گردید مردم عادت به حکومت فردی کردند و متکی به اقدام دولت شدند مزارع و اراضی متعلق به دولت یا مالکین بزرگ بود و ملوک الطوائف در ایالات حکومت داشتند.

این دورنمای غم انگیز فئودالیسم نشان می دهد که چگونه طبقه بهره ور بهره زندگی می کرد و طبقه بهره کش از نعمات زندگی استفاده می برد. با این احوال به ضرورت زندگی روستائی و فلاحتی اشتغالات ایام فراغت دوره های قبل را در ایران بشرح زیر می توان خلاصه کرد:

تفریحات و سرگرمیهای مردم:

یکی از مباحث جالب و دلنشین تاریخ اجتماعی ایران مطالعه و بررسی در تفریحات و سرگرمیهای مردم در ایام فراغت و بی کاری است. و همانطور که ضمن بحث در زندگی طبقاتی در ایران یاد آور شدیم در مملکت ما از دیرباز برای اکثریت قریب به اتفاق مردم حق زندگی آزاد و مقرون به عدالت وجود نداشت بهمین جهت زندگی توده مردم در فقر و جهل و مرض و در زیر فشار ظلم و استبداد سپری می شد یعنی حدود و قیود طبقاتی، فقدان تأمین اقتصادی و اجتماعی و وجود جنگهای فئودالیسم چنان زندگی عمومی و بخصوص حیات اکثریت زحمتکش و آمتزازل و آتشفته کرده بود که مردم آرزوئی جز دوام امنیت و استقرار و آرامش نداشتند. تا در پناه آن بتوانند نان بخور و نمیری بدست آورند، و به زندگی پر محرومیت و مشقت بار خویش ادامه دهند. طبیعی است در چنین شرایط چیزی که کمتر مورد عنایت عمومی قرار می گرفت توجه به امور تفریحی و ذوقی بود. ولی در مقابل اقلیت حاکمه یعنی طبقات ممتاز و مرفه اجتماع چون برخلاف طبقه سوم مسؤولیت و وظیفه سنگینی بعهد نداشتند ایام عمر را به انواع خوشگذرانیها سپری می کردند. و با شرابخواری، عشق ورزی و هم آغوشی با دختران و پسران خوب روی، قمار بازی، شکار، اسب سواری، گری و چوگان بازی استفاده از موسیقی و آواز، شرکت در میهمانیهای پر تکلف، نرد و

شطرنج بازی و مسخرگی دلکها و شرکت در مجالس رقص و آواز و گوش کردن به قصص و حکایات سرگرم کننده و غیره عمر گرانمایه را به بطلالت سپری می کردند غیر از مجالس ائس که معمولاً مردم هم فکر و هم افق بدون هیچ هدف علمی و اجتماعی صرفاً برای وقت گذرانی و گفتگوهای دوستانه یا به قصد می گساری و عیاشی تشکیل می دادند با شعرا و ادبا و اهل فضل و سیاست در منازل خود یا در کاخ بزرگان مجتمع و برای استفاده علمی و ادبی از یکدیگر به مناظره و مباحثه مشغول می شدند. گاه ائمر او شخصیت های متمکن ، اوباب علم و ادب را در منزل و بارگاه خود برای همیشه مستقر می ساختند و در هر فرصتی از خرمن علم و دانش آنان خوشه چینی می کردند البته این قبیل محافل علمی و مجالس که اهل ادب برای هنرنمایی تشکیل می دادند زیاد نبود و بیشتر عناصر وابسته به طبقات ممتاز که فراغت و آسایش بیشتری داشتند در این قبیل مجالس شرکت می کردند. طبقه سوم و طبقه متوسط (میانه حال) اگر فرصت پیدا می کردند از زیارت اهل قبور و رفتن به مساجد و استماع مواعظ روحانیون و وعاظ و شنیدن اشعار شاهنامه و شرکت در جشنهای ملی و محلی خودداری نمی کردند .

بطوری که در تاریخ اجتماعی ایران آمده است یکی از راههای گذران ایام فراغت مردم ایران شرکت در جشنها و اعیاد بوده است از جمله اعیاد و جشنها می توان مراسم عید نوروزی ، جشن تیرگان ، جشن مهرگان ، جشن سده را ذکر کرد که برخی جنبه سنتی و باستانی و بعضی منشاء حماسی داشته اند .

باده نوشی نیز برای جمعی از مردم یکی از راههای گذران ایام فراغت بوده است .

«نه تنها بسیاری از افراد متنعم و طبقات حاکمه زمان به میگزاری می پرداختند بلکه عده ای از متفکرین و مردان حساس و شرافتمندی که از ظلم امرای ستمگر و عوام فریبی روحانیون ریاکار و از جهل و بی خبری مردم رنج می بردند برای آنکه ساعتی چند گریبان خود را از قید عقل مزاحم رهایی بخشند به می نوشی مبادرت می کردند»^۱.

خرابات نیز یکی از مراکز تجمع صاحب نظران و متنفذین اجتماعی و کسانی که از ظلم و زور و فساد دستگاه رنج می بردند بوده است که ضمن میگزاری با یاران خود درد دل می کردند.

بالاخره قهوه خانه و تاریخ آن مؤید آنست که جمعی از مردم ایران از دیر زمان برای گذراندن ایام فراغت خود بدان روی می آوردند و امروز هم نه تنها در روستا بلکه در شهرها نیز قهوه خانه مرکز اکثریتی است که از کار روز خسته و مانده اند بدانجا پناه می برند.

اگر بخواهیم مطالعه ای از ایام فراغت نوجوانان و جوانان ایرانی در زمان حاضر نمائیم ناگزیریم با دیدگاهی که مطرح گردید، با مطالعه وضع اقتصادی خانواده های ایرانی و پایگاه اقتصادی آنان، چگونگی گذران ایام فراغت آنان را مطالعه کنیم. این زمینه و توضیحات ما را آماده می کند که در قضاوتها از معیار صحیح وضع اقتصادی یعنی وضع زیربنائی جامعه و چگونگی روبنائی را تجزیه و تحلیل کنیم.

۱- رک: تاریخ اجتماعی ایران «راوندی» جلد اول.

سینما و ایام فراغت :

پیرامون چگونگی گذران ایام فراغت جوانان و نوجوانان ایران در زمان حاضر باستی درباره سینما و تئاتر و کتابخانه و کتاب، تحقیقی بعمل آید مطالب زیر اطلاعاتی است در باب تاثیر سینما، تئاتر و کتابخانه در ایام فراغت مردم ایران.

سینما و ایام فراغت: این بحث را با سخنان يك مربی باتجربه شروع می کنیم وی اظهار می دارد: «نسل حاضر نسبت به پدران و بزرگتران يك حالت عصبیان و طفیان دارد و این منحصر به ایران نیست بلکه در اکثر جامعه ها چنین شورشی دیده می شود اصطلاح نسل جوان بوسیله يك دستگاه ممکن نیست بلکه باید همه مؤسسات تربیتی هماهنگی داشته باشند».

وقتی و هزاران ایرانی دیگر از عدم هماهنگی برای رسیدن به هدفهای ملی و آرمانهای انسانی گلابه های فراوانی دارند و بهتر بود بحث مربوط به سینما با سخنان این معلم باتجربه که امروز مسئول قسمتی از وزارت فرهنگ و هنر است آغاز شود.

در ایران ۲۱ شهر است که سینما وجود دارد. در حدود ۱۰ تا ۱۲ استودیوی فیلم برداری و دوبلاژ در تهران وجود دارد.

تعداد سینماهای تهران ۱۲۰ است که از نظر درجه بندی به شرح زیر تقسیم شده اند:

درجه سه	فقط ۲ سینما (شهر فرنگ، در ایوبین سینما)
درجه دو	۲۳ سینما
درجه يك	۱۵ سینما
درجه ممتاز	۳ سینما

۲- این آمار مربوط به سال ۱۳۵۰ می باشد.

در تهران بزرگ فقط چهار سینما سالان تابستانی دارند و ۶۵ سینما هنوز پروانه دریافت نکرده‌اند. بطور کلی جمعاً ۱۲۰ سینما در تهران وجود دارد (۳ سینما در حال تعمیر و یک سینما طعمه حریق شده است).

آمار زیر یک آمار مقایسه‌ای از نظر تعداد دفعات است که افراد به دیدن فیلم رفته‌اند به عبارت دیگر با آمار بینندگان فیلم متفاوت است چه ممکن است فردی چند مرتبه از فیلمی دیدن کرده باشد.

با مقایسه دفعات دیدن فیلم در سالهای ۴۷ و ۴۸ مشاهده می‌شود که در سال ۱۳۴۸ در مقابل افزوده شدن ۱۲ سینما فقط ۷۰۰ هزار نفر به تعداد دفعات دیدن فیلم اضافه شده است این بدان جهت است که تعدادی از سینماها در اواخر سال ۱۳۴۸ افتتاح شده‌اند.

فیلمهای ایرانی که به خارج از کشور صادر شده است:

در سال ۱۳۴۶ (۲۵) فیلم و در سال ۱۳۴۷ (۶۶) فیلم و در سال ۱۳۴۸ (۴۱۱) فیلم صادر شده است که از نظر اهمیت کشورها را به ترتیب دریافت داشته‌اند: جامع علوم انسانی

آمار مقایسه‌ای سالهای ۱۳۴۶ تا ۱۳۴۸

سال	تعداد سینما	تعداد صندلی	بیننده	مرتبه
۱۳۴۶	۱۰۴	۸۵۵۰۰	۳۴۸۳۴۰۰۰	مرتبه
۱۳۴۷	۱۰۷	۸۸۱۷۰	۳۶۴۴۶۰۰۰	مرتبه
۱۳۴۸	۱۱۹	۹۸۸۰۰	۳۷۱۶۲۰۰۰	مرتبه

افغانستان، دوی، عراق، شوروی (۶ فیلم در دو سال) هندوستان

و پاکستان (یک یا دو پیام) بیشتر پیام‌های ایرانی به افغانستان و دوبی بخاطر اشاعه زبان فارسی صادر گردیده است .
 آمار فوق نشان‌دهنده آنست که به تدریج به تعداد سینماهای تهران افزوده گردیده و این به جهت تقاضای زیاد است که مردم برای گذراندن ایام فراغت از دیدن پیام استفاده می‌کنند . در اینجا بجاست که آمار مقایسه‌ای فیلم‌های اکران اول از کشورهای مختلف در سه سال ۱۳۴۶ تا ۱۳۴۸ ذکر گردد (آمار شماره ۱) .

از آمار مذکور نکات زیر استنباط میشود :

بزرگترین رقم واردات فیلم از کشور آمریکا است و بعد از آن ایتالیا قرار دارد . در سال ۱۳۴۶ (۵۵) فیلم ایرانی تهیه گردید و در سال ۱۳۴۷ با افزوده شدن ۶ فیلم ایرانی (۶۱ فیلم) از واردات آمریکا در همین سال ۲۳ فیلم و از ایتالیا ۵۴ فیلم کسر گردیده است .

هم چنین در سال ۱۳۴۸ باز هم از تعداد فیلم‌های آمریکائی کاسته شده است ولی ۳ فیلم به پیام‌های ترکی افزوده شده .

استقبال مردم از فیلم‌های ایرانی در سال ۱۳۴۷ موجب گردید که تهیه‌کنندگان پیام ایرانی شتابزده و بدون داشتن سناریوهای قوی به تهیه فیلم بیشتر مبادرت ورزند و این موضوع با مطالعه مردودی پیام در سال ۱۳۴۸ مشخص میشود در سال ۱۳۴۶ فقط یک فیلم ایران مردود شناخته شده ولی در سال ۱۳۴۸ رقم مردودی به ۱۰ رسیده است .

تهیه‌کنندگان و نیز واردکنندگان فیلم به ضرورت‌هایی به جنبه تربیتی و آموزشی فیلمها کمتر نظر دارند این بی‌توجهی گاهی نه تنها منجر به آن می‌شود که اوقات فراغت مردم ایران بلاخص جوانان و نوجوانان به شکل صحیحی پُر نشود بلکه مضاری از آن زائیده گردد .

آمار مقایسه فیلمهای اکران اول از کشورهای مختلف در سه سال زیر

شرح	سال ۱۳۴۶	سال ۱۳۴۷	سال ۱۳۴۸	جمع سه سال
ایران	۵۵	۶۱	۶۳	۱۷۹
آمریکا	۱۹۸	۱۷۵	۱۴۱	۵۱۴
انگلیس	۱۶	۸	۱۹	۴۳
فرانسه	۲۷	۲۰	۱۹	۶۶
شوروی	۱۸	۵	۸	۳۱
ایتالیا	۱۱۵	۶۱	۶۳	۲۳۹
هندوستان	۳۹	۳۹	۲۸	۱۰۶
ترکیه	—	۲	۵	۷
مکزیک	—	۱	۲	۳
یوگسلاوی	—	۳	—	۳
رومانی	۲	—	۷	۹
متفرقه	۲	۴	۳	۹
مشتراك دو کشور	۲۳	۲۵	۱۰	۵۸
جمع کل	۴۹۵	۴۰۴	۳۶۸	۱۲۶۷

آمار مقایسه فیلمهای مردود شده از کشورهای مختلف در سه سال زیر

شرح	سال ۱۳۴۶	سال ۱۳۴۷	سال ۱۳۴۸	جمع سه سال
ایران	۱	—	۱۰	۱۱
آمریکا	۱	۵	۱۳	۱۹
انگلیس	۱	—	۱	۲
فرانسه	—	—	۳	۳
ایتالیا	۱	۵	۷	۱۳
هندوستان	—	—	۴	۴
لبنان	—	—	—	—
مشتراك ۲ کشور	—	۲	۴	۶
انجمنهای فرهنگی	—	—	—	—
جمع کل	۶	۱۲	۴۲	۶۰

تقلیدها همان چیزی که بنام مد در کوچه و مدرسه و حتی دانشگاه به چشم می خورد، طرز لباس پوشیدن و آرایش مو و رفتارهای عجیب گواهی صادق بر این امر است که پیام نقش فعالی برای تغییر دادن جوانان ما داشته است. و اگر این تغییر در جهت منفی می باشد حقیقت تلخی است که باید مسز و این امور سینمایی و مخصوصاً واردکنندگان و سازندگان پیام و نویسندگان سناریو بدان توجه نمایند. آنچه می بینیم پس از کوشش مسز و این قسمت نمایش وزارت فرهنگ و هنر است که در سینماها به معرض نمایش گذاشته می شود و آمار زیر این کوشش را در جهت اصلاح و بهبود نمایش پیام نشان می دهد اما این که هنوز با آرمان ملی و خواست فرهنگی فاصله فراوانی است این نکته سخنی بجاست و کوششهای فراوان دیگری را ایجاب می کند. (آمار ۲).

در این آمار می بینیم از جمله پیام های مشاهده شده ایران ۲۲/۵٪ و آمریکا ۴۰٪ و انگلیس ۲۰٪ و فرانسه ۶۰٪ و ایتالیا ۷۰٪ و هندوستان ۷۰٪ مردود ششاخته شده است در حالی که از کشور شوروی ۸ فیام ارائه شده صد درصد مورد پذیرش قرار گرفته است.

آمار شماره ۳ این نتیجه کلی را روشن میسازد:

در سال ۱۳۴۸، ۲۲/۵٪ از فیلمهای ارائه شده خارجی مورد مشاهده شورای فرهنگی هنرهای نمایشی قرار گرفت ۳۲/۵٪ از فیلمهای ایرانی مورد مشاهده شورای هنرهای نمایشی مردود اعلام شد. برای این که بدانیم در کشورهای دیگر نسبت به جمعیت چه تعداد سینما وجود دارد آمار نسبی جمعیت و تعداد سینما و بهای بلیط ... در چند شهر بزرگ دنیا نقل می شود: (آمار نسبی).

طبق این آمار بهای بلیط سینما در ایران بطور نسبی پائین است ولی

مقایسه درصد فیلمهای مشاهده شده بوسیله شورای هنرهای نمایشی از

جمع فیلمهای ارائه شده در سال ۱۳۴۸ و فیلمهای مردود شده به وسیله شورای

جمع کل	متفرقه	دو کشور مشترک	هندوستان	شوروی	ایتالیا	فرانس	ژاپن	آمریکا	ایران	شرح
%۲۷	—	%۳۰	%۱۹	—	%۱۴	%۲۲/۵	%۲۵	%۲۱/۵	%۴۲/۵	مشاهده شده
%۳۹	—	%۷۵	%۷۰	—	%۷۰	%۶۰	%۲۰	%۴۰	%۳۲/۵	مردود شده
<p>از فیلمهای ارائه شده خارجی مورد مشاهده شورای هنرهای نمایشی قرار گرفت</p> <p>از فیلمهای خارجی مورد مشاهده شورای هنرهای نمایشی</p> <p>مردود اعلام شد</p> <p>از فیلمهای ارائه شده ایرانی مورد مشاهده شورای هنرهای نمایشی قرار گرفت</p> <p>از فیلمهای ایرانی مورد مشاهده شورای هنرهای نمایشی مردود اعلام شد.</p>										
نتیجه کلی										

تعداد فیلمهای ارائه شده به اداره کل امور سینمایی کشور که تعدادی از آنها مورد مشاهده شورای هنرهای نمایشی قرار گرفته است.

شرح	تعداد فیلمهای ارائه شده	تعداد فیلمهای مورد مشاهده شورای هنرهای نمایشی	تعداد فیلمهای مورد پیشنهاد	درصد فیلمهای مشاهده شده براساس شورای از جمع فیلمها	درصد فیلمهای مورد دیدن از جمع فیلمهای مشاهده شده
محصول ایران	۷۳	۳۱	۱۰	۴۲/۵%	۳۲/۵%
محصول امریکا	۱۵۴	۳۳	۱۳	۲۱/۵%	۴۰%
محصول انگلیس	۲۰	۵	۱	۲۵%	۲۰%
محصول فرانسه	۲۱	۵	۳	۲۲/۵%	۴۰%
محصول ایتالیا	۷۰	۱۰	۷	۱۴%	۷۰%
محصول شوروی	۸	—	—	—	—
محصول هندوستان	۳۲	۶	۴	۱۹%	۷۰%
متفرقه	۱۳	—	—	—	—
مشترک دو کشور	۱۷	۴	۳	۳۰%	۷۵%
جمع	۴۰۱	۹۴	۴۱	۲۷%	۳۹%

آمار نسبی جمعیت و تعداد سینه‌ها و بهای گوشت ونان در چند شهر بزرگ دنیا

ملاحظات	قیمت متوسط گوشت		قیمت متوسط نان هر کیلو		قیمت متوسط بلیط سینه‌ها		تعداد سینه‌ها	تعداد با حومه	نام شهر	نام کشور
	تسعیر بر ریال	بهای اصل	تسعیر بر ریال	بهای اصل	تسعیر بر ریال	بهای اصل				
هر دلار ۷۶/۵ ریال	۱۵۳	۲ دلار	۷۶/۵	یک دلار	۲۳۰	۳ دلار	۳۸۴	۷۹۶۹۰۰۰	نیویورک	آمریکا
• هر دلار ۷۶/۵	۱۵۳	۲ دلار	۳۸/۵	نیم دلار	۱۵۳	۲ دلار	۹۵	۲۶۱۸۰۰۰	واشنگتن	آمریکا
• هر لیره ۱۸۳	۱۳۵	۱۵ شلینگ	۳۸	۴/۲۲ شلینگ	۱۱۰	۱۲ شلینگ	۲۶۷	۷۸۸۰۰۰۰	لندن	انگلیس
• هر فرانک ۱۵/۶۰	—	—	—	—	۱۲۳	۸/۵ فرانک	—	۱۲۸۴۹۰۰۰	پاریس	فرانسه
• هر فلورن ۲۰/۹۷۶	۲۰۶	۴ دلار	۱۹	۱/۴ دلار	۱۹۰	۲/۵ دلار	۴۴	۱۱۱۱۹۰۰۰	توکیو	ژاپن
	۱۶۸	۸ فلورن	۲۴	—	۴۲	۲ فلورن	۲۷	۸۶۰۰۰۰۰	آمستردام	هلند
	۷۰	—	۷	—	۲۵	—	۱۰۹	۳۰۰۰۰۰۰	تهران	ایران

از طرف دیگر با مقایسه با درآمد سرانه مردم ایران تناسب معقولی ندارد و توجه به این نکته نیز ضروری است، درآمد سرانه در صورتی رقم صحیحی است که توزیع درآمد عادلانه باشد.

آنچه از آمارها استنباط می شود اقبال مردم به سوی سینماست و مخصوصاً جوانان در این رو آوردن مشتاق ترند، و روشن است که اوقات فراغت آنها با رفتن به سینما سپری می شود طبقات متوسط و کم درآمد که از تفریحات دیگر محرومند و یا به علت پرخرج بودن امکان استفاده از راههای دیگر برایشان وجود ندارد، بالاچاره سینما را برای گذراندن چند ساعت فراغت خود انتخاب می نمایند.

برای این که اطلاعاتی از شهرستانها داشته باشیم آماری از وضع سینما در ایستانهای ایران ذکر می گردد:

نام استانها	تعداد سینما	نام استانها	تعداد سینما
استان مرکزی	۱۷	استان فارس	۲۰
استان گیلان	۱۷	استان کرمان	۱۰
استان مازندران و گرگان	۴۳	استان خراسان	۳۱
استان آذربایجان شرقی	۲۰	استان اصفهان	۱۸
استان آذربایجان غربی	۱۶	استان ساحلی و بنادر	
استان کرمانشاهان	۱۲	و جزایر خلیج فارس	۶
استان خوزستان	۳۴	استان کردستان	۷
		استان سیستان و بلوچستان	۴

فرمانداریهای کل سمنان، همدان، بروجرد، شهرکرد، گچساران،

دامغان و شاهرود جمعاً ۲۷ سینما دارند. این آمار مربوط به اواخر سال ۱۳۴۸ است. ایران به‌طور کلی در این زمینه بسیار عقب است. آمار فوق اگر با نسبت جمعیت استانها در نظر گرفته شود مشاهده می‌گردد که به‌طور نسبی گیلان و مازندران و خوزستان ... تقریباً دارای سینماهای بیشتری هستند. در حالی که کرمانشاهان و کرمان تعداد بسیار کمی سینما دارند.

آمار نمایش و هزینه فیلم

۱۶۱ مدت نمایش يك فيلم ایرانی بطور متوسط در تهران دو هفته است.

۱۶۲ مدت نمایش يك فيلم موفق و خوب ایرانی در تهران سه هفته است.

۱۶۳ مدت نمایش يك فيلم ایرانی در شهرستانها يك الی دو هفته است.

۱۶۴ حداقل هزینه فیلمهای متوسط ایرانی ۴۰۰۰۰۰۰ میلیون ریال است.

۱۶۵ حداقل هزینه فیلمهای در سطح پائین ایرانی يك میلیون و پانصد هزار ریال است.

۱۶۶ حداکثر هزینه فیلمهای موفق و پرخرج ایرانی ده میلیون ریال است.

۱۶۷ فروش متوسط فیلم معمولی ایرانی در تهران اکران اول ۴ میلیون ریال است.

۱۶۸ فروش متوسط يك فيلم موفق ایرانی در تهران اکران اول ۱۴ میلیون ریال است (مانند فیلم قیصر و غیره).

۱۶۹ اگر از ۱۴ میلیون ریال که درآمد فروش يك فيلم موفق ایرانی است مخارج زیر را کسر کنیم: ۲۸۰ هزار تومان، مخارج تهیه فیلم ۱۰۰۰۰۰ تومان بقیه درآمد متعلق به صاحب فیلم و نصف متعلق به صاحب سینماست.

بظور کلی درآمد فیلم ایرانی زیاد نیست.

تأثر و ایام فراغت

طبق گزارش فعالیت‌های فرهنگی ایران (دیماه ۱۳۴۸ دبیرخانه شورای عالی فرهنگ و هنر) تعداد نمایشنامه‌های اجرا شده در سال‌های تأثر بقرار زیر بوده است:

کلیه نمایشنامه‌های فوق بااستثنای یکی (دو تأثر اصفهان) توسط نمایشنامه‌نویسان ایرانی نوشته شده است. تأثرهای ارحام‌صدر (اصفهان) و پارس (تهران) و حافظ‌نو (تهران) دقیقاً تعداد برنامه‌های سال ۱۳۴۷ خود را نتوانستند تعیین کنند.

۲- گروه‌های تأثری اداره برنامه‌های تأثر وزارت فرهنگ و هنر در سال ۱۳۴۷ جمعاً ۲۰ برنامه در کاخ‌های جوانان - انجمن ایران و آمریکا، تلویزیون ملی ایران و تلویزیون ایران اجرا کرده‌اند. از این میان ۱۱ نمایشنامه از نمایشنامه‌نویسان ایرانی بوده است.

۳- در تلویزیون ملی ایران جمعاً ۷۵ ساعت و در تلویزیون ایران جمعاً ۵۴ ساعت برنامه تأثر اجرا شده است. تلویزیون ملی ایران از مهرماه ۴۷ به بعد هر هفته در روزهای معین به اجرای برنامه تأثر پرداخته است.

طبق گزارش اداره برنامه‌های تأثر در سال ۱۳۴۸ (۵۹) نمایشنامه ایرانی برای کسب پروانه عرضه شده که ۵۱ نمایشنامه از آن به تصویب رسیده است و از ۱۳ نسخه نمایشنامه‌های خارجی ۱۲ نسخه اجازه نمایش گرفته است تعداد تماشاچیان در دو تأثر تهران (نصر و دهقان) در سال ۱۳۴۸ به ۵۰۰ هزار نفر بالغ می‌شود متأسفانه آمار دقیقی در مورد تماشاچیان همه تأثرهای تهران و برخی شهرستان‌های ایران وجود ندارد.

این مطالب مختصر سه تاتر را در ایران بطور اجمال و نقش آنرا در ایام فراغت مردم ایران بالاخص جوانان روشن می‌سازد در این راه آنچه گفتنی است که بود است.

نمایشنامه‌های اجرا شده در سالنهای تاتر (دیماه ۱۳۴۸)

۴	نمایشنامه	۱ - تالار ۲۵ شهر یور	(تهران)
۱۶	نمایشنامه	۲ - تماشاخانه تهران (تاتر نصر)	(تهران)
۱۶	نمایشنامه	۳ - تاتر دهقان	(تهران)
۱۶	نمایشنامه	۴ - تاتر ملی (جامعه باربد)	(تهران)
۱۵	نمایشنامه	۵ - تاتر یاس	(تهران)
۳۰	نمایشنامه	۶ - تاتر گلشن	(مشهد)
۱۲	نمایشنامه	۷ - تاتر اصفهان	(اصفهان)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

ادامه دارد